

ПЛАНИНАРЕЊЕТО И ВЕЛОСИПЕДИЗМОТ ВО НАСТАВАТА ПО ИСТОРИЈА

ДОЦ.Д-Р ОЛИВЕР ЦАЦКОВ

Во наставата по историја се користат голем број објекти, средства, познати места од културното историско минато, кој можат преку некоја спортска активност да послужат и да бидат непосреден избор на податоци и информации. Во темата се прикажани конкретни примери од планинарењето и велосипедизмот како спортски дисциплини кој можат да се користат во наставата по историја. Преку овие активности се постигнуваат промени кој поттикнуваат осовременување на наставта, креативност, едукативност, иновативност и развивање на физичките моторни способности.

Клучни зборови: спорт, игри, историја

Mountaineering and cycling in history teaching

In history teaching, a number of objects, facilities, known places from the cultural historical past can serve as base for sports activity and can act as a source of data and information. The topic presents specific examples of mountaineering and cycling as sports disciplines which can be used in history teaching. Through these activities, there are changes that encourage the modernization of the teaching, creativity, education, innovation and development of physical motor skills.

Key words: sport, game, history

Во историјата на секој народ достигнувањата во областа на археологијата историјата, културата, уметноста и духовниот живот од секогаш биле и останале едно од основните обележја и трајни вредности на врз кој се почитува тој народ не само во својата земја, туку и пошироко.

Во наставата по историја се користат голем број на објекти, значајни предмети, познати места, средства од културното историско минато кој служат како непосреден извор на податоци информации и знаења. Во поново време се почесто се истакнува потребата од модернизирање на наставата по историја. За тоа постојат многу можности и потреба од примена на вакви промени. Истражувачката активност во овој домен презентира мошне интересни и корисни сознанија во какви форми да се определува креативноста кај студентите, како да се организират нивните сознавачки дејности и активности.

Покрај меѓусебната врска и функционалниот однос на наставните предмети историјата како наука дава широки можности за определени врски и определен сооднос на предметот со другите науки. Ваквата врска на овие наставни предмети и сооднос меѓу наставните предмети во процесот на наставата придонесува за поефикасно формирања на личноста на студентот. Особено е важно да дојдат до нови сознанија и да се збогатат со нови квалитетни знаења. Поврзаноста на спортското воспитување со останатите научни дисциплини меѓу кој и со историјата е во многу близок сооднос. Ваквата корелација во голема мера се појавува и во однос на умственото однесување бидејќи спортските дисциплини можат да се организират изведат и организират ако биде разбрана нивната суштина, цел или да биде тесно поврзана со помнењето, мислењето, рекреацијата и други

процеси на осознавањето. Таквата поврзаност се појавува и во наставата по историја. Спортот ја зајакнува и националната свест која се појавува како патриотизам во одбрана на националната самостојност. Овој феномен на современото општество може да се набљудува и како национален идентитет на широките народни маси за која се заинтересирани голем број на општествени и хуманистички науки. Оттука произлегува и поврзаноста на овие две научни дисциплини и сродноста помеѓу овие два предмета. Поради ова доаѓа до формирање на се повеќе спортски клубови на факултетите. Во достапната литература не најдовме соодветно дефинирање на поимот универзитетски спорт. Најопшто „одредено поимот универзитетски спорт се однесува на сите форми на физичка активност кој се реализираат на универзитетите, односно на високо-образовните институции и во нив се опфатени најчесто студентите, но и наставниот кадар и во останатите лица на високо-образовните институции. Универзитетскиот спорт ги обединува сите спортски активности со студентите.¹

Од повеќето спортски активности посебно место заземат формирањето на планинарскиот и велосипедистичките клубови. Обично со право се мисли дека планинарењето и велосипедизмот се спортски дисциплини кој имат големо универзално но и едукативно значење. Овие две спортски дисциплини можат по својот карактер и дисциплина успешно можат да се вклопат и во наставата по историја. Во наставната програма застапени се одредени наставни содржини кој наоѓат практична примена надвор од образовните институции. Најилустративно за ова ќе запише Елеонора Милева „ друга доминантна тенденција во системот на спортското образование кон зголемувањето на бројот на изборните и факултативните дисциплини и намалувањето на задолжителните учебни курсеви. Тоа ќе овозможи поголеми можности за избор и алтернативност на студентите нивното насочување кон темите и научните дисциплини, соодветни на техничките специјализирани и потесни интереси. Тој процес ќе доведе и до една повисока мотивација за воспитната работа“.²

Планинарскиот спорт овозможува подготвување на студентите по историја за активен образовен и воспитен живот. Знаењето за општеството и опшествените појави , неопходни му се на секој човек не само како сопствен дел туку и како услов да ги реализира своите права и да ги исполни своите обврски во определено општество. Планинарењето ги развива патриотските, естетските, и емотивните чувства кај планинарите но и не само кај нив. Има едукативно значење и општествена детерминираност , здравствено и еколошко образование и однесување. Од сите овие многубројни активности што ги набројавме не помалку значење има и опшествената условеност на овој исклучителен спорт. Токму тука е точката во која се допират планинарењето и историјата. Планинарењето е спорт кој овозможува на планинарите да се запознаат со историјата и на другите народи. Бидејќи планинарењето ги развива естетските и емотивни чувства.

Еве еден пример како би можело да се организира една активност на планинарското друштво со студентите на Факултетот за образовни науки во посета на планината Пирин во Република Бугарија. Во Банско би се организирила посета во спомен куќата на Никола Вапцаров каде би се одржал и историски час, а воедно би се организирила и посета на куќата на Неофит Рилски. Погледот на Пиринските врвови, а особено на Вихрен и многубројните езера овозможува панорама која изнудува восхит. Дали некој студент од планинарското друштво би останал рамнодушен на бројните планински езера и врвови.

¹ Димков, Т (2017) Менаџирање на спортот и спортските активности во високото образование

² Милева, Е. (2001) Проблеми на спортното образование в Бългàрия.

Дека овој спорт има хумани и човечки вредности покажуват и многи примери. Понатаму во оваа група на едукација ќе го спомнеме и еколошката едукација која паралелно може да се поврзе со историско-спортското едуцирање. Имено, паралелно со историската едукација преку спортски активности студентите истовремено можат да бидат и еколошки ориентирани со различни активности во смисла на пошумување на реонот каде што се врши таа историска едукација, со чистење на тој предел и преку санирање на одредени еколошки девијации. Преку овие конкретни примери може навистина да се прошират активностите на студентите не само во насока на совладување на конкретната историска материја туку и паралелно да го зајакнуват своето тело и дух. Тоа всушност, значи дека екоисториската свест не е само сознание за природата и општеството, туку и свест на поединци и општествени групи за таа заштита.

Тесна поврзаност на овие две спортски дисциплини се историските екскурзии и излети. Во наставата по историја во овие две спортски дисциплини зазема се поголемо место при организирањето на научни, наставни и апликативни екскурзии. При изведувањето на овие екскурзии кај студентите не само што се развива мисловниот процес туку доаѓа до израз и развивањето на моторичките и физичките способности. Таков може да биде следниот пример. Студентите имаат за задача да истражуваат дали и какви спортски активности имало населението во соодветниот период за кој станува збор на работилницата и откако теоретски ќе ја совладат истата тема и практично ќе ја спроведат. Со ваквите теренски активности се губи границата помеѓу професорот и студентите и се создава атмосфера на сестрана активност која ретко се јавува во наставните часови. Историската „прегледна екскурзија е најчестиот облик на историската екскурзија. На нив се демонстрираат објекти и историски остатоци поврзани со повеќе наставни теми кој можат да бидат хронолошки и содржински блиски но и многу различни. Темата ја диктира содржината на историските остатоци на определената маршрута која максимално може да се искористи.³ Екскурзиите овозможуваат поврзување на историското време за одреден простор а притоа вршат конкретизација, оживување и приближување на минато. Така на пример пред организирањето на соодветната екскурзија студентите ќе добијат задача да разработат задача во која детално ќе се запознат со тоа во кој период настанале Олимписките игри, каде, и како се одржувале истите. Откако ќе добијат целосна слика за нив, при посетата на било кој антички град ќе имаат за задача да организират односно импровизират игри кој се играле во антиката. За разлика од античките олимписки игри во кој само учеството не значело апсолутно ништо. Само победата била императив, а таа значела и полубоговска положба и доживотна слава, во овие да ги наречеме студентски олимписки игри најважно ќе биде да преку заедничкото дружење и физичка активност на студентите им се долови времето и енергијата, во периодот кога се одржувале. Сето тоа во еден антички амбиент ќе има посилено и повпечатливо влијание на студентите.

Велосипедизмот како спортска дисциплина наоѓа се поголема примена во секојдневниот живот. Велосипедите се пронајдоци на 19 тиот век и од тогаш па наваму служат како превозни средства на милиони луѓе. Освен како превозни средства се употребуваат за спортување. Велосипедот, во споредба со моторните возила, не ја загадува околината, значително е полесен за паркирање, добар е за вежби за телото, има поголем простор за маневрирање и.т.н. За одбележување е дека велосипедизмот како масовна спортска дисциплина е една од ретките во која земаат учество деца од предучилишните установи, основните и средните училишта и од студентите. Оваа спортска дисциплина

³ Ачковска, В (2001) Методика на наставата по историја. УКИМ. Скопје.

денес наоѓа се поголема примена и во наставно-образовниот процес. Особено актуелно е иновативното применување на велосипедизмот во наставата по историја. Наставата по историја овозможува многу наставни содржини да бидат реализирани токму со оваа дисциплина. Оваа спортка дисциплина најчесто се употребува во наставата по историја при изучување на содржини во родокрајната историја. Подеднакво во редовната и како слободна активност. Организирањето на историски час со велосипеди бара и посебна подготовка на наставникот кој во суштина се посебни и за истите се потребни темелни и целосни подготовки. Некој од ваквите содржини од слободните активности се дел и влегуват во годишната програма во наставата по историја. Има многу примери од содржината на локалната историја кој се употребуваат со оваа спортска дисциплина. Целите и задачите се состојат во тоа што студентите стекнуваат знаења од таа (историската) материја, вештини креирање на можности за дијалог,дискусии, комуникации, норми на однесување, креативност, физичка подготвеност и норми на вреднување етички и естетски. Во секоја средина може да се изведат активности и содржини од локалната историја. Еден таков пример е кога на пример ќе се обработува настан од Првата Светска војна. При обработка на истите наставникот особено треба да ги акцентира битките на Кајмакчелан и Криволак. Бидејќи секое наше, дури најмало населено место има свое историско минато со многу историски настани кој се случувале во поблиското и подалечно минато. Токму ова го обврзува секој наставни ко историја-практичар како во основното така и во средното образование на часовите по историја да организира содржини за позначајните настани од локалната историја. Еве неколку примери како може да се конектират велосипедизмот и историјата при изведување на предавање за Првата светска војна.⁴

На теренот на Пенуш кој се наоѓа на 11 км од градот Штип во периодот од 1914-18 се воделе неколку битки. Студентите се поделени во две групи. Секоја од групата пред себе има карта од теренот каде што се водела војната. Целта на вежбата е да едната група ќе бидат на позициите на едната , а другата група на позициите на другата војска. Студентите потоа со велосипедите ќе ги заземат позициите на соодветната војска и со помош на картата и ќе се движат по позициите на војските. Што се постигнува со ова?..Откако пред почетокот на вежбата студентите детално ќе бидат исцрпно запознаени со тоа што се случувало на теренот и откако ќе им бидат зададени задачите ќе пристапат кон извршување на истата. Со ова не само што студентите ќе имаат многу појасна слика за тоа што и како се случувало во соодветниот период истовремено и ќе ги користат сите позитивни карактеристики на физичката активност. Преку овој пример може само да се долови каде се може да се употреби спојот на физичката активност и локалната историја. Настани и локации на кој може да се спроведе овој вид на симбиоза на историјата и физичката култура има премногу, единствено останува да се искористи креативноста на професорот за да истите бидат реализирани.

Ако сме го прифатиле мислењето за реализација на содржини од локалната историја се поставува прашањето во која мера да биде тоа. Дали да се проучува таа систематски по периоди или да се изберат познати објекти од минатото. Кога се обработува содржина од историја од областа на планинарењето и велосипедизмот доаѓа до израз живо набљудување како основа на целокупниот процес од работната активност. Ова живо набљудување ќе биде успешно организирано од страна на професорот во соработка со студентите преку извршување на соодветни практични вежби од областа на физичката активност. Главна цел на набљудувањето е воочувањето на разликите и издвојувањето на важните елементи ..од

⁴ Наумовски,С (1991) Прирачник за наставата по историја. Просветно дело. Скопје.

соодветното набљудување на пределите, настаните и луѓето. Еве уште еден пример како може да се изведе една практична активност по историја со велосипеди. Наставната содржина е –Посета на археолошкиот локалитет Баргала. Локалитетот е на околу 18 км источноо од Штип во подножјето на планината Плачковица. Целта е да се развие интерес и почит кон традицијата на културното-историско наследство, да се запознаат и со познатите природни убавини и населби. На овој доцно антички и рано христијански локалитет на лице место ќе се одржат предавања и нагледност од археологијата и историјата. Преку сето ова ќе се запознае и со историската вистина за постоењето на овој град. Покрај едукативната и апликативна страна оваа посета за цел ќе има развивање на физичките и моторните способности, јакнење на мускулатурата и рекреација. Покрај сите овие позитивни карактеристики кој ги овозможува оваа дисциплина ќе се придонесе и за зачувување на животната средина и нејзиното не загадување. Исто така користењето на велосипедите како превозно средство кое преставува светски тренд треба да биде дополнителен импулс за негово помасовно користење.

За ваквите спортски активности Факултетот за Образовни науки при УГД ќе изработи и едукативни проекти со студентите кој ќе содржат активности од видот теренска активност на познати историски локации. Преку предавања од археологијата историјата. Истиот настан ќе биде тонски и видео покриен со цел да се прикаже еден настан од тоа време. На еден ваков начин студентите полесно ќе стекнат знаење за соодветниот настан или локализација.

Овие историски содржини поврзани со планинарењето и велосипедизмот поттикнуват потреба и чувство на патриотизам и естетски вредности. Планинарењето и велосипедизмот во наставата по историја имаат силна потреба од поврзаност како никогаш до сега

Литература

1. Ачковска, В (2001) Методика на наставата по историја. УКИМ. Скопје
2. Brian Sharkay (2012) Vezbanje I zdravlje. Subkom. Beograd
3. Димков, Т (2017) Менаџирање на спортот и спортските активности во високото
4. Милева, Е. (2001) Проблеми на спортното образование в Бџлгàрия.
5. Наумовски, С (1991) Прирачник за наставата по историја. Просветно дело. Скопје.
6. Тодоровски, Д (2007) Методика на физичкото образование, ПФ „Гоце Дечлев“. Штип
7. Херберт Ц. Велс Кратка Историја на светот, 1922.